

Toplumsal hareketlilik olarak, turizm

DR.M.İLHAN GÜRKAN

I. GİRİŞ

Sosyolojik açıdan turizm, bir başka yönüyle de birtür toplumsal hareketliliktir. Genel anlamda toplumsal hareketlilik, fiziksel ve toplumsal mekanda, toplumsal birimlerin (birey, grup, örgüt, statü, rol gibi) yer değiştirmeleridir. Toplumsal hareketlilik her zaman ve her toplumda görülür. Ancak onun kapsamı, yoğunluğu ve hızı toplumlara, zamana göre değişim ve hareketlilik gösterir.

Toplumsal hareketlilik kapsam yönünden oldukça geniştir. Amacı, biçimi, kapsamı, birbirinden farklı birçok eylem toplumsal hareketlilik kavramı içine girer. Bununla beraber bu eylemleri mekan ölçütüne göre iki kategoride toplayabiliriz.

a- Toplumsal mekanda oluşan hareketlilik: Toplumsal mekan denilince, bireyin, grubun veya diğer toplumsal birimlerin toplum yapısı içindeki ilişkiler karmaşığından ortaya çıkan durum anlaşılır. Toplum birçok statüden oluşmuş karmaşık bir bütündür. Toplum içinde aynı veya benzer itibar, gelir ve etkinlik derecesine sahip statüler arasındaki yer değiştirmeler toplumsal mekanda oluşan yatay hareketlerdir. Buna karşılık, toplum hiyerarşisinde farklı düzeylerde bulunan statüler arasındaki hareketlilik dikey hareketlerdir.

b- Fiziksel mekanda oluşan hareketlilik: Her toplumun bir de içinde yaşadığı fiziki, yani doğal mekanı vardır. Toplumsal birimler aynı zamanda bu mekan içinde hareket ederler. Bunlar arasında başta geleni nüfus hareketleridir. Bölgeler arasında, köy ve kentler arasında, kentlerdeki işyeri ve konutlar arasında oluşan günlük hareketler, yurtiçi ve yurtdışı mevsimlik veya daha uzun süreli göçler bu kategoriye girerler. Turizm de doğal me-

kanda oluşan bir nüfus hareketliliğidir. Ancak, amacı ve niteliği yönünden diğer nüfus hareketlerinden farklıdır. Turizm, sürekli oturlan yere kısa bir müddet sonra geri dönmek üzere yapılan bir nüfus hareketliliğidir. Amacı ise yeni yerler görmek, tanımak ve öğrenmek ve bu yolla eğlenmek ve serbest zamanı değerlendirmektir. Bu nitelik ve amaç taşıyan bireysel veya kültürel tüm nüfus hareketlerine sosyolojik açıdan turizm denilir.

Turizm olayı sosyolojik açıdan incelendiğinde;

1- Turizm kısa süreli bir nüfus hareketidir. Bu süre hareketin amacına göre birkaç saat, gün, hafta, ay, yıl olabilir.

2- Turizmde belirtilen gelir sağlayıcı mesleki faaliyette bulunmamak turizmi öteki nüfus hareketlerinden ayırır. Turizm, üretici değil, tüketici bir faaliyettir.

3- Turizm başka yönüyle sosyolojik anlamda yabancıların bir faaliyetidir. Başka bölgeden, başka toplumdan gelenlerin, yerli toplum yaşamındaki tüketici faaliyetleridir.

Turizmin ortaya çıkıp gelişmesinde çağdaş teknolojinin ve ekonomik koşulların yanında, sosyolojik anlamda toplumsal koşulların da etkisi vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

a- Kentleşme: Turizm, çağdaş sanayi toplumunda doğmuştur. Bu topluma aynı zamanda "kent toplumu" da denir. Çünkü yerleşim birimleri bakımından kentler ağır basmaktadır. Kent yaşamı, serbest zamanlarda kentten uzaklaşmak, doğaya kavuşmak, daha sessiz bir yaşam sürmek, eğlenmek, bedeni ve zihni enerji toplamak ihtiyacını zorunlu kılmaktadır.

b- Örgütlenme: Çağdaş toplumların yapısal karakteristik özelliklerinin başında

ABSTRACT

TOURISM; ASA SOCIAL MOVEMENT

Objective of this article, is to bring a conceptual approach to tourism concept which can be seen as social movement and to social change to achieve this objective, place and importance of tourism, in terms of social movement will be explained as first step. In the second part of article the concept of social change and theories that aimed to explain social changes that take place in sociology literature, and social changes explained traditional and modern sociology theories of change theories will be explained.

Dr. M. İlhan Gürkan; lisans, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1978); yüksek lisans, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İşletme Yönetimi Bölümü (1980); doktora, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü (1995).

örgütlenme gelir. Bunun turizmde çalışma yaşamının düzenlenmesi, serbest zaman imkânlarının sağlanması ve korunması yönlerinden sıkı bağlantısı vardır.

c- Siyasal İktidarın Etkisi: Siyasal iktidar; çalışma saatlerinin yasalarca düzenlenmesinde ve korunmasında, serbest yaşamda serbest zaman sürelerinin yasalara göre güvence altına alınmasında ve toplum içinde yaygınlaştırılmasında önemli rol oynar.

d- Kültürel Etkiler: Çalışmak, tarihin her döneminde geçerli ve önemli bir öge olmuştur. Günümüzde de çalışma bir anlamda kutsallaştırılmıştır. Ancak, günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde çalışma temel değerinin yanında yeni bir kültür ögesi daha belirmiştir ki, o da insanların sadece çalışan ve hizmet üreten bir yaratık olmadığıdır.

Çağdaş çalışma düzenin insanı robotlaştırdığı, kişiliğinin birçok yönlerini kısırlaştırdığını görmemek imkansızdır. Bu sakıncaları gidermek için yeni yaşam anlayışı ortaya çıkmıştır. İşte bunlardan birisi de çalışmak kadar "eğlenmek, gezip görmek ve dinlenmektir." (Güler 1978: s. 57-58)

II. SOSYAL DEĞİŞİM NEDİR?

Sosyoloji teorilerinin hepsi değişen toplumsal çevreye ve onun problemlerine bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sosyoloji teorilerine geçmeden önce "Sosyal Değişim" kavramını açıklamakta yarar görmekteyiz.

Değişim, tüm nesne ve olayların en genel varolma biçimidir. Hareket, değişimin kendisidir. Evrende her şey; doğasal, toplumsal ve bilinçsel tüm süreçler hareketli, bundan dolayı da değişkendir. Gelişme, niceliksel (miktar) değişimlerin niteliksel (vasıf) değişimlere dönüşümüyle gerçekleşir. Metafizik ve idealist teoriler değişmeyi nesne ve olaylardaki özelliklerin göreceli sürekliliğine ve dengesine karşıt bir kavram olarak ele alır-

lar. Oysa bu özellikler nesne ve olayların değişmesiyle meydana gelir. Her gelişme bir değişimdir ve her değişim de son çözümlenmede bir gelişmeyle sonuçlanır. Nicelik değişimlerinin (miktarca birikimlerini) niteliksel değişikliğe (vasıf değişikliğine) sıçradıkları son basamağa "değişim sınırı" denir. Toplumsal ve bilinçsel değişimlerde de böyle bir sınır vardır. Metafizik ve idealist toplumbilim anlayışında toplumsal değişimler, nitelik değişimlerine yol açmayan nicelik değişimleri olarak ele alınırlar. Fransız Sosyolog Tarde, toplumsal evrimi, "sonu gelmez bir yineleme" olarak tanımlar. Temel toplumsal değişimleri görmezlikten gelen Amerikan Sosyolog'u Ross, "toplumsal değişimi toplumun çeşitli kurumlarındaki niceliksel değişimlere indirger, niceliksel değişimleri toplumsal değişim sayar." Bir başka Amerikan sosyolog'u McClung; "toplumda temel ve niteliksel değişimler olmadığını, sadece toplumsal kurumların işlevlerini ve yapılarını değiştiren değişimler görüldüğünü savunmaktadır.

Tütengil'e göre, "toplumsal değişim; ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda sanyileşmenin neden olduğu bir değişimdir." Kıray'a göre de "her toplumsal yapı bir bütündür, bu bütün her zaman aynı olmayan bir hız ve tempoyla sürekli değişir." (Hançerlioğlu 1986: s.86-87)

III. GELENEKSEL SOSYOLOJİ TEORİLERİ

Sosyoloji teorilerinin hepsinin değişen toplumsal çevreye ve onun problemlerine bir çözüm olarak ortaya çıktıklarından daha önce bahsetmiştik. Şimdi bu teorileri kısaca açıklamaya çalışacağız.

1. Organik teori

Graham C. Kinloch'a (1977:91) göre organik teori; aydınlanma felsefesi geleneğinde eğitim gören üst sınıf entellektüellerinin çalışmalarına bir tepkidir. Bu tepki, doğal yasalar yoluyla belirlenen bir organik sistem olarak toplumun kavramsallaştırılmasından (conceptualization)

Sosyolojik açıdan turizm, bir başka yönüyle de bir tür toplumsal hareketliliktir. Genel anlamda toplumsal hareketlilik, fiziksel ve toplumsal mekanda toplum birimlerinin yer değiştirmeleridir.

oluşur. Bu sistemin (toplumun) temeli, onun iş bölümü yada rol yapısına dayanır. Bu sistem geleneksel yapıdan modern ve endüstriyel yapıya doğru evrimleşen bir durum olarak görülür. (Kinloch 1977:92) Organik teorinin oluşumunda toplumda meydana gelen endüstriyel gelişme ve sosyal bozulmanın yanı sıra, o dönemlerde etkili olan naturalizm, rasyonalizm, sosyal evrim ve pozitivism gibi entellektüel koşulların da önemli bir katkısı görülmektedir. Genel olarak organik teorisyenler daha büyük sosyal harmoni ve toplumsal bütünleşmeyi (societal integration) oluşturmak için toplumsal evrimin doğal yasalarını anlamaya çalışmışlardır. (Kinloch 1977: s.94)

Bu teorinin genel olarak özellikleri şunlardır.

- 1- Toplum, birbirleriyle içsel olarak ilişkileri olan organik bir bütündür.
- 2- Sosyal sistem kendi belirli gereksinimleri dahilinde gelişir.
- 3- Toplumlar geleneksel ve endüstriyel olmayan bir aşamadan modern ve endüstriyel aşamaya doğru gelişirler.
- 4- Sosyal yapı, iş bölümü sistemine dayalı olan toplumun normatif yapısına bağlıdır.
- 5- Sosyal sistem, genel olarak, sosyal yapı (sosyal statik) ve sosyal süreçlere (sosyal dinamik) ayrılabilir. (Kinloch 1977: s.94)

Bu teorilerin genel metodolojisi;

- a- Deneysel gözlem (pozitivism)
- b- Karşılaştırmalı (comparative) ve deneysel metotlar
- c- Tarihsel tümevarımın kullanılmasıdır.

Kinloch'un da vurguladığı gibi organik teorisyenler toplumu sosyal evrimin tipolojik aşamalara ayırırlar. Örneğin, Auguste Comte'un üç aşama yasası; teolojik aşama, metafizik aşama, pozitif aşama Herbert Spencer'in askeri toplumlar-endüstriyel toplum tipleri, Emile Durkheim'in meka-

nik-organik dayanışma tipleri, Ferdinand Tönnies'in sosyal iradenin gemeinschaft - gesellschaft tipleri. (Kinloch 1977:94)

Bu teorinin Naturalistik tipinin en önemli iki temsilcisi Auguste Comte ve Herbert Spencer'dir. Sistematik tipinin en önemli temsilcileri ise Emile Durkheim ve Ferdinand Tönnies'dir. (Kinloch 1977: s. 70)

2. Çatışma teorisi

Organik kuramların aksine çatışma kuramı toplumu, temel maddi gereksinimler ve kaynaklar için mücadele eden zıt grupların bir sistemi olarak görür. Bu mücadelenin arkasındaki birincil faktörler, sosyal organizasyon problemini (örneğin, değişen nüfus ve iş bölümü sistemleri) ya da insan doğasını (örneğin, içgüdüleri) içerir. (Kinloch 1977:100)

Genel olarak çatışma kuramı organik ve fonksiyonalist kuramların bir alternatifi olarak geliştirilmiştir. Özellikle fonksiyonizm politik olarak muhafazakar olduğundan ve statik yapı üzerinde yoğunlaştığından dolayı sosyal değişmeyi anlamada yetersiz kalmıştır. Ayrıca fonksiyonalistler sosyal çatışmalara yeterli bir analizini yapamamışlardır. Böylece sosyologların çoğu yapı ile birlikte çatışma ile ilgilenerek fonksiyonizmin problemlerini çözmeye çalışmışlardır.

Çatışmacı kuram genel anlamda birbirine bağlı üç temel sayıltıyı birleştirir. İlk olarak, toplumda yeralan insanların istedikleri ve elde etmek için çaba sarfettikleri birçok temel çıkarları (basic interests) vardır. İkinci olarak, tüm çatışmacı perspektifin özü, sosyal ilişkilerin özü olarak gücü vurgulamalarıdır. Çatışma kuramcıları genel olarak, gücü sadece kıt ve eşit olmayan bir biçimde bölünmüş olarak görmezler -ki bu da çatışmanın kaynağıdır aynı zamanda gücü esas olarak zorlayıcı olarak görürler. Üçüncü olarak, çatışmacılar değerleri ve idealleri toplumun kimliğini ve hedeflerini belirleyen araçlar ol-

Turizm, çağdaş kent sanayi toplumunda doğmuştur. Bu topluma aym zamanda "kent toplumu" da denmektedir. Çünkü yerleşim birimleri bakımından kentler ağır basmaktadır.

maktan ziyade, farklı grupların kendi sahip oldukları amaçları ilerletmek için kullandıkları silahlar olarak görürler.

Graham C. Kinloch "Sociological Theory Its Development and Major Paradigms" adlı çalışmasında, çatışma kuramının 1818-1944 (1818 Karl Marx'ın doğum tarihi, 1944 ise Robert Park'ın ölüm tarihi) yılları arasında geliştirildiğini vurgular. Kinloch'a göre çatışma kuramcılarının sosyal orijini üst sınıf ya da orta sınıftan ziyade alt sınıftır. (Kinloch 1977 :s. 100)

Kinloch'a göre (Kinloch 1977: s.100-101) klasik dönem çatışma kuramının başlıca temsilcileri Karl Marx, Robert Ezra Park, Vilfredo Pareto ve Theorstein Veblen'dir.

Bu kuramın temsilcilerinin amacı; sosyal evrim, sosyal çatışma ve sosyal dengenin arkasındaki naturalistik ve maddi faktörleri anlamaya çalışmaktır. Teorinin belirgin özellikleri ise;

a- Toplum dengenin geçici bir durumunu andırır.

b- Maddi ve naturalistik faktörler maddi olmayan (ya da normatif) faktörleri de-termine eder, yani belirler.

c- Evrim bir dizi farklı aşamaları izler.

d- Evrim, toplumu artan oranda elitist sömürü, kapitalistik gelişme ve çatışmaya doğru götürür.

e- Toplum biribirleriyle sürekli rekabet eden ögelerden oluşan bir sistemdir.

Özet olarak klasik dönem çatışma teorisi materyalistik, naturalistik ya da evrimci yaklaşımın topluma uygulanmasını betimler. (Kinloch 1977: s. 128)

3. Sosyal davranış teorisi

Kinloch'a göre (Kinloch 1977: s.144-145), klasik dönem sosyal davranış kuramının başlıca temsilcileri Max Weber, George Mead, George Simmel ve William Summer'dir.

Bu teori diğer iki teoriden tümevarım

yöntemi kullanması bakımından ayrılık göstermektedir. Bununla birlikte sosyal problemlere bilimsel yöntemlerle çözüm önermesi bakımından diğer teorilere benzerlik gösterir.

Teorinin belirgin özellikleri ise;

a- Fertlerin dinamizmi önem kazanmaktadır. Toplumdaki gelişimi Darwin teorisinde olduğu gibi düşünür.

b- Fertler ve bunların toplumla olan ilişkileri önemlidir.

c- Amerikan pragmatizminin tesiri altındadır. Yani politik kararların alınmasında tecrübeye önem verir. Felsefi değerlerle bilimsel metodların bir sentezi yapılmaktadır.

d- Endüstrileşmiş şehir toplumlarının artan ihtiyaçlarına çözüm araştırır.

Özetle, sanayileşmiş şehir toplumlarının problemlerine Amerikan pragmatizmi ve protestan ahiaki çerçevesinde bilimsel yöntemlerle çözümler arar. (Kinloch 1977: s. 144-145)

IV. ÇAĞDAŞ SOSYOLOJİ TEORİLERİ

Çağdaş sosyoloji teorileri de değişen sistem ihtiyaçlarına bir cevap olarak ortaya çıkmıştır. Bu teorilerde makro modellerden mikro modellere doğru bir evrim söz konusudur. Statik yapıdan, dinamik yapıya doğru bir gelişme görülmektedir.

Çağdaş teorilerin asıl gelişim gösterdiği yer ABD'dir. Amerikan sosyolojisinin ilk dönemleri 19. yüzyıl Avrupa Sosyoloji geleneğinden orta sınıf entellektüellerin Amerika'nın sosyal problemlerine cevabı olarak görülür. Bu yaklaşımın organik ve idealistik içeriği Lester Ward, William Summer, Franklin Giddings ve Albion Small gibi düşünürlerde kendisini gösterir. Endüstrileşme başlangıcını yaşayan ve iç savaş sonrası Amerika'nın problemlerine organik yaklaşımı uygulamaya yöneliktir. Başlangıçta muhteva ve görüntü bakımından Avrupa sosyolojisine benzer, daha sonra yoğun maddeci kültür içinde devam

Çağdaş çalışma düzeninin insanı robotlaştırdığı, kişiliğin birçok yönlerini kısırlaştırdığını görmemek imkansızdır. Bu sakıncaları gidirmek için yeni yaşam anlayışı ortaya çıkmıştır. İşte bunlardan birisi de çalışmak kadar "eğlenmek, gezip görmek ve dinlenmektir."

eden gelişmeler sırasında önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. (Kinloch 1977:180)

a- 1905-1918 Dönemi: Bu dönem Amerikan Sosyolojisi 19. yüzyıl Avrupa düşünürleri ile ilişkilidir. Auguste Comte, Herbert Spencer, Emile Dukheim bu dönemin Avrupalı düşünürleridir. Bu dönemde Avrupa'daki hakim düşünce sistemlerinde tabii Hukuk, Sosyal Reformcu Düşünceler, Toplumun Bireysel Yönden Kavranışı ve Gelişmeci Sosyal Değişme düşünceleri hakim olarak görülmektedir. (Kinloch 1977: s.181)

b- 1918-1935 Bilimsel Aşama Dönemi: Bu dönemde Amerikan sosyolojisi; dengeye dayalı, bilimsel ve akademik olarak organize olmaya çalışmıştır. Sosyal çevre dominant hale gelmeye başlamış ve sosyolojinin alt dalları ortaya çıkmıştır. Hayati önem taşıyan iki olay vardır; I. Dünya Savaşı ve 1930 Buhranı. Bu toplumsal problemler Amerikan toplumunu tecrübeciliğe itmiş ve böylece Amerikan Sosyoloji teorilerinin temeli maddeci, ekonomiye entegre olmuş bir toplum yapısına yönelmiştir. 1930 Buhran'ı Amerikan toplumu kadar tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. (Kinloch 1977: s. 181)

c- 1935-1954 Teori, Araştırma ve Uygulama Dönemi: Bu dönemde araştırma ve uygulamaya yönelinmiştir. Durkheim ve Weber gibi Avrupalı düşünürlerin etkisi artmıştır. Amerikan sosyolojisi giderek artan bir biçimde deneysel, organize olmuş ve toplumun problemlerine uygulanmıştır. Tecrübecilik kurumsallaşmıştır. (Kinloch 1977: s. 181)

d- 1960'lar Modern Çatışma Teorilerinin Ortaya Çıkışı: Bürokrasi ve endüstrileşmenin olumsuz etkilerinin yanında, toplumda giderek artan bir ırk çatışmaları ve sosyal çatışmalara cevap olarak Amerikan toplumunda çatışma teorisinin canlandığı görülmektedir. Bu sosyal problemlerle başa çıkmak için sosyolojinin daha çok çatışmaya oryante olmasına yönelik uygulamalar göze çarpmaktadır. Toplum-

sal olaylara bir bütün olarak cevap vermeye çalışıldığı görülmektedir.

Sonuç olarak Amerikan sosyolojisi; Avrupa felsefi düşüncesini maddeci, pragmatik idealizmin tecrübecilik ve faydacılığına yerini bıraktığı bir toplumun problemlerini taşımaktadır.

Çağdaş sosyoloji teorilerini;

1- Organizmacı yaklaşımın devamı yapısal fonksiyonalist yaklaşım,

2- Modern çatışmaların oluşturduğu çatışmacı yaklaşım,

3- Sosyal psikolojik veya sosyal davranışçı yaklaşım olarak üç grupta inceleyebiliriz. (Kinloch 1977: s.182)

1. Yapısal fonksiyonalist yaklaşım

Bu dönemde iç savaş sonrasındaki sosyal ve ekonomik gelişmenin yarattığı problemler göze çarpmaktadır. 1930 Buhranının harap edici etkileri 1920-1940'larda savaş sonrası sıkıntılar, 1970'lerdeki teknolojik ve ekonomik gelişmenin ortaya çıkardığı çağdaş problemler göze çarpmaktadır. Fonksiyonalistlere göre toplum, salt bireylerin toplumu olmayıp fakat aynı zamanda bireylerin karşılıklı ilişkilerinin fonksiyonel bağıntı ve dayanışma içinde örgütlenmiş biçimidir. Daha açık bir ifadeyle; her toplum veya sosyal yapı mevcut değer yargısı ve norm sistemi doğrultusunda birbirleriyle fonksiyonel bağıntı içinde bütünleşmiş parçalardan oluşur. Dolayısıyla her parçanın bir fonksiyonu, bir ihtiyacı karşılama ve diğer parçalarla bütünleşme niteliği vardır. (Kinloch 1977: s. 238) Walter Buckley'e göre bu bağlamda fonksiyonel olma, bir gereksinimi karşılama ve öteki unsurlarla uyumlu bir bütünleşme demektir. Böylece her sosyal birim, sosyal sistem için çok önemlidir. Her parçanın fonksiyonunun özünde yatan temel amaç, toplumun sürekliliğine, dengeli ve uyumlu bütünlüğüne katkıda bulunmaktadır.

Bu yaklaşımın organik ve sistematik içeriği Talcott Parsons, Walter Buckley, Edward Tiryakian ve Amitai Etzioni gibi

Tütengil'e göre toplumsal değişme; ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda sanayileşmenin neden olduğu bir değişimdir. Kıray'a göre de "her toplumsal yapı bir bütündür, bu bütün her zaman aynı olmayan bir hız ve tempoyla sürekli değişir.

düşünürlerde kendini gösterir (Kinloch 1977: s. 192-193)

2. Çağdaş çatışmacı yaklaşım

Bu teorinin örgüsü yapısal fonksiyonalist teori gibi ilk düşünce sistemlerinin çağdaş toplumlara uygulanmasından ibarettir. Bu dönemin toplumsal özellikleri şunlardır;

1- 18. Yüzyıl idealizminin ve pragmatizminin modern topluma uygulanması.

2- Yeni marksist fikirlerin, modern sosyolojik çatışmanın karmaşıklığı ile başa çıkmak için detaylanması.

3- Amerika'daki sosyal ve ırk çatışmalarına tepki.

4- Bürokrasinin çağdaş sosyoloji üzerinde olduğu kadar birey üzerine de yaptığı baskıya tepki.

5- İlk reformcu fikirlerin, endüstrileşme ve kentleşme başlangıcındaki toplumların sosyal problemlerine uygulanması.

Kısaca bu teori, yeni marksist teorinin çatışma ve bürokratlaşma problemlerini uygulanmasından ibarettir. (Kinloch 1977: s. 223) Bu yaklaşımın sistematik ve naturalistik temsilcileri Ralf Dahrendorf, Wright Wills, Lewis Coser ve David Riesman gibi düşünürlerdir.

3. Sosyal psikolojik veya sosyal davranışçı yaklaşım

Bu yaklaşım, ilk bireyci ve sosyal evrimci fikirlerin çağdaş toplumsal olaylara uygulanması olarak görülür. Daha önceki modellerin aksine toplumun tümevarımcı ve mikroskobik incelemeleri sosyal psikolojik veya sosyal davranışçı yaklaşım dediğimiz bu ekol'de önem kazanmıştır.

1- Toplumun ilk bireysel kavramlaştırılmasının modern topluma uygulanması.

2- Modern toplumun analizi için, bireyseliğin detaylandırılması.

3- Durkheim, Weber gibi Avrupalı düşünürlerin itrospektif (toplumu içten inceleme) gelişme ile incelemesinin etkileri.

4- İlk Darwinci görüşlerin modern sosyal hayata uygulanması.

5- Bürokratlaşmanın bireysel yabancılaşma üzerine etkilerinin anlaşılması.

Her üç yaklaşım da incelendiğinde şu özellikler göze çarpmaktadır.

1- Toplumun makroskopik modelinden, mikroskopik modeline doğru bir inceleme vardır.

2- Toplumsal'dan bireysel'e ve fonksiyonizm'e doğru bir gelişme vardır.

3- Organikten, teknolojik sibermetik fonksiyona doğru bir değişim vardır.

4- Statik ve dengeye oryante olmuş teorilerden, dinamik dengeye (evrimci yapı fonksiyonuna) doğru bir değişim vardır.

5- Tarihi tümevarımın metodundan, bilimsel ve deneysel metoda önem vermeye doğru bir değişim vardır.

6- İnformal araştırma ve teori kurmadan, formal araştırma ve teori kurmaya doğru bir değişim vardır.

Netice olarak çağdaş toplumsal teoriler, ilk Avrupa modellerinin maddeci ve pragmatik muhtevasının modern toplumların problemlerine uygulanmasıdır. Bu yaklaşımın sistematik ve naturalistik temsilcileri Herbert Blumer, Erving Goffman, Peter Blau ve Harold Garfinkel gibi düşünürlerdir. □

KAYNAKÇA

GÜLER, Şevki, *Turizm Sosyolojisi*, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, *Toplumbilim Sözlüğü*, Remzi Kitabevi Yayını, İstanbul, 1985.

KINLOCK, Graham C., *Sociological Theory Its Development Major Paradigms*, Florida International University Press, Florida, 1977.

ÖZDEMİR, Mehmet *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, KÖK-SAV Yayınları, Ankara, 1992.

SMELLER, Neil J., *Social Change In Industrial Revolution*, University of Chicago Press, Chicago, 1959.

TEZCAN, Mahmut, *Toplumsal ve Kültürel Değişme*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1991.

Çağdaş toplumsal teoriler, ilk Avrupa modellerinin maddeci ve pragmatik muhtevasının modern toplumların problemlerine uygulanmasıdır. Bu yaklaşımın sistematik ve naturalistik temsilcileri Herbert Blumer, Erving Goffman, Peter Blau ve Harold Garfinkel gibi düşünürlerdir.